

KLAGANDE

Boliden Bergsöe Aktiebolag
Box 132
261 22 Landskrona

Ombud: **D.G.**
c/o Boliden AB
Box 44
101 20 Stockholm

MOTPART

Länsstyrelsen Östergötland
581 86 Linköping

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Östergötlands läns beslut 2012-12-04 i ärende nr 575-9749-12, se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande om att vidta avhjälpandeåtgärder vid PCB-deponin på fastigheten Gusum 6:159 i Valdemarsviks kommun

---

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Östergötlands län har i beslut den 4 december 2012 förelagt Boliden Bergsöe AB (nedan Boliden) att såsom solidariskt ansvarig vidta avhjälpandeåtgärder vid den s.k. PCB-deponin på fastigheten Gusum 6:159, vid Gusumsån i Valdemarsviks kommun med i beslutet uppställda försiktighetsmått. Boliden överklagar nu länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Boliden yrkar att mark- och miljödomstolen upphäver länsstyrelsens beslut. Som grund för sin talan anför Boliden följande. Föreläggandet borde inte ha riktats mot Boliden utan mot den nuvarande verksamhetsutövaren. Boliden ifrågasätter inte att avhjälpandeåtgärderna är miljömässigt motiverade eller att de är ekonomiskt rimliga vid en objektiv bedömning. Boliden vänder sig mot att länsstyrelsen förelagt Boliden att vidta avhjälpandeåtgärderna trots att det finns en nuvarande verksamhetsutövare som har förmåga att utföra och bekosta dessa. Boliden är medvetet om att mark- och miljödomstolen tidigare funnit att Boliden är en av flera verksamhetsutövare med solidariskt ansvar för PCB-deponin (dom 2011-02-04 i mål nr M 3499-10). Det målet gällde emellertid utredningar av mindre omfattning medan det nu är fråga om avhjälpandeåtgärder. Boliden anser därför att domstolen bör pröva om det är tillåtet för tillsynsmyndigheten att rikta ett föreläggande om avhjälpandeåtgärder mot en tidigare verksamhetsutövare, som inte har medverkat till den aktuella föreningen, trots att det finns en nuvarande verksamhetsutövare som har förmåga att genomföra och betala för avhjälpandet. Boliden anser att länsstyrelsens förfarande i detta fall är både ovanligt och olämpligt och minskar förutsägbarheten i rättstillämpningen avseende förorenade områden. En part som förvärvar en verksamhet övertar normalt också ansvaret för det efterbehandlingsbehov som verksamheten orsakat. Detta är båda parter i överlåtelsen medvetna om. Om tillsynsmyndigheten utan särskild anledning riktar föreläggandet mot en tidigare verksamhetsutövare omkullkastas förutsättningarna för parternas överenskommelse.

Länsstyrelsen motsätter sig att det överklagade beslutet upphävs och anför i huvudsak följande. Den aktuella föreningssituationen uppkom i början av 1970-

talet efter ett utsläpp av PCB-haltig olja till Gusumsån från den anläggning som Gusums Bruk AB hade vid Gräsdalen. Verksamheten bedrevs av Gusums Bruk AB fram till år 1987 då bolaget gick i konkurs och Boliden övertog verksamheten. Boliden övertog då också tillståndet för verksamheten vid Gräsdalenanläggningen. Länsstyrelsen gör mot denna bakgrund den bedömningen att Boliden övertog ansvaret för den föroreningssituation som verksamheten vid Gräsdalenanläggningen gett upphov till i samband med utsläppet i början av 1970-talet. År 1992 övertog sedan Boliden Gusum AB verksamheten. Själva bolaget övertogs dock inte utan det var endast verksamheten i sig som övertogs, och Boliden Gusum AB sökte och fick nytt tillstånd för verksamheten. Boliden finns kvar som bolag och är enligt länsstyrelsens bedömning fortfarande att betrakta som verksamhetsutövare med ansvar för föroreningssituationen vid PCB-deponin.

Boliden anför inget ytterligare med anledning av länsstyrelsens yttrande.

DOMSKÄL

Detta mål avser frågan om föreläggandet att vidta avhjälpandeåtgärder har riktats mot rätt adressat. Boliden har inte ifrågasatt att åtgärderna är miljömässigt motiverade eller att de är ekonomiskt rimliga vid en objektiv bedömning, varför detta inte omfattas av mark- och miljödomstolens prövning.

Tillämpliga bestämmelser är 10 kap. miljöbalken (MB) i dess lydelse före den 1 augusti 2007. Enligt 10 kap. 2 § miljöbalken är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till föroreningen (verksamhetsutövare) ansvarig för efterbehandling av markområden som är förorenade på sätt som anges i 10 kap. 1 § MB. Mark- och miljödomstolen har i dom den 4 februari 2011 (mål nr M 3499-10) konstaterat att Boliden är en av flera verksamhetsutövare med ansvar för föroreningssituationen vid PCB-deponin samt att ett föreläggande om att vidta undersökningar av föroreningar på fastigheten kunde riktas mot Boliden. Domen har vunnit laga kraft. Att det i detta mål är fråga om avhjälpandeåtgärder föranleder inte domstolen att göra en annan bedömning, oaktat att Boliden i den fortsatta driften av verksamheten inte bidragit till föroreningen. Av förarbetena till miljöbalken framgår att om verksamheten alltjämt

pågår, bör en tillsynsmyndighets föreläggande och andra beslut normalt riktas mot den som bedriver verksamheten. Om den nuvarande verksamhetsutövaren inte klarar av att avhjälpa olägenheten eller saknar förmåga att stå för kostnaden bör även tidigare verksamhetsutövare sökas. Det är dock att märka att det inte ställs något krav på att verksamhetsutövaren ska sökas före tidigare verksamhetsutövare. Tillsynsmyndigheten är oförhindrad att söka först den ene och sedan den andre eller båda. Har verksamheten upphört kan förelägganden och andra beslut riktas mot en, flera eller alla tidigare verksamhetsutövare enligt tillsynsmyndighetens val. (Prop. 1997/98:45 s. 359f). Mot bakgrund härav och mark- och miljööverdomstolens praxis (bl.a. MÖD 2010:24, 2010:19 och 2010:18 där tidigare verksamhetsutövare ålagts efterbehandlingsansvar) finner mark- och miljödomstolen att föreläggandet mot Boliden att vidta avhjälpan åtgärder vid PCB-deponin är lagligen grundat. Överklagandet ska därför avslås.

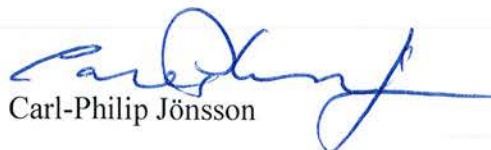
Det föreligger ett solidariskt ansvar för flera verksamhetsutövare som bedrivit verksamhet på fastigheten. Vad de solidariskt ansvariga har betalat ska fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till den omfattning i vilken var och en har medverkat till föroreningen och till omständigheterna i övrigt enligt 10 kap. 6 § MB. Fördelning av det solidariska ansvaret mellan verksamhetsutövarna får prövas vid en eventuell regresstalan enligt 21 kap. 1 § 7 p MB.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 20 maj 2013.

Cecilia Giese Hagberg

Carl-Philip Jönsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Cecilia Giese Hagberg, ordförande, och tekniska rådet Carl-Philip Jönsson. Målet har handlagts av tingsnotarien Joanna Leidzén.

Bilaga 1

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND
Miljöskydds enheten

Beslut
2012-12-04

sid 1 (6)
575-9749-12
0563-64-0011

Boliden Bergsöe Aktiebolag
Ombud: D.G. + dk
Boliden AB
Box 44
101 20 Stockholm

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

Ink 2013-01-08
Akt: H102 / 13
Aktbil: 2 ..... rot 3-3

Avhjälpandeåtgärder vid PCB-deponin på fastigheten Gusum 6:159 Valdemarsviks kommun

BESLUT

Länsstyrelsen förelägger med stöd av 2 kap. 3 och 8 §§, 10 kap. 2, 4 och 6 §§ samt 26 kap. 9, 19 och 21 §§ miljöbalken Boliden Bergsöe AB med org.-nr. 556041-8823 att såsom solidariskt ansvarig vidta avhjälpandeåtgärder vid den s.k. PCB-deponin, fastighet Gusum 6:159, vid Gusumsån i Valdemarsviks kommun med följande försiktighetsmått

1. Avhjälpandeåtgärden ska genomföras så att den kvarlämnade jorden, mätt i schaktväggar och schaktbotten, inom området för den s.k. PCB-deponin underskrider nedan angivna värden, i enlighet med Naturvårdsverkets generella riktvärden för mindre känslig markanvändning (MKM).

Ämne	Riktvärde MKM (mg/kg TS)
PCB-7	0,2
Koppar	200
Bly	400
Zink	500

2. Schaktning och hantering av den förorenade jorden ska utföras på sådant sätt att damning förhindras, och att inte människors hälsa eller miljön riskerar att skadas.
3. Föroreningsinnehållet i de bortgrävda massorna ska kontrolleras på enhetsvolymter om maximalt 50 m³.
4. Vid tillfällig lagring ska uppschaktat material nederbördsskyddas och lagras på tätt underlag och på ett sådant sätt att föroreningar inte riskerar att spridas.
5. Massor som grävs upp och vars föroreningsinnehåll överskrider angivna riktvärden enligt punkt 1 ska transporteras av godkänd transportör och omhändertas av godkänd mottagningsanläggning.

6. Borttransport av material som klassas som farligt avfall ska ske med täckta fordon och borttransport ska ske på tätt flak eller i tät container som hindrar förorenings spridning.
7. Maskiner, transportfordon och övrig utrustning som kontaminerats med föroreningar ska rengöras på ett sådant sätt att spridning av föroreningarna förhindras.
8. Återfyllnad ska ske med massor vars föroreningsinnehåll underskrider de generella riktvärdena för KM, känslig markanvändning, enligt Naturvårdsverkets rapport 5976 – ”Riktvärden för förorenad mark”, september 2009. Återfyllnadsmassornas föroreningsinnehåll ska dokumenteras.
9. Avhjälpandeåtgärden ska kontrolleras enligt ett av tillsynsmyndigheten godkänt kontrollprogram. Kontrollprogrammet ska innehålla uppgifter om hur bolaget avser att kontrollera att kraven i detta beslut uppnås. Mätmetoder, mätfrekvens, utvärderingsmetoder och form för rapportering till tillsynsmyndigheten ska anges. Metod för undersökning och dokumentation av återfyllnadsmassornas kvalitet ska anges.
10. Slutrapport angående avhjälpandeåtgärd ska skriftligt redovisas till länsstyrelsen senast tre månader efter att efterbehandlingsåtgärden avslutats. Rapporten ska innehålla följande:
  - Redogörelse för genomförd avhjälpandeåtgärd.
  - Karta som visar det område som efterbehandlats.
  - Redogörelse för miljökontrollen under genomförandeskedet.
  - Redogörelse för borttransportering av förorenade massor inklusive uppgifter om mängder, transportörer och mottagningsanläggningar.
  - Redogörelse för undersökning och dokumentation av mängd återfyllnadsmassor och dess kvalitet.

Avhjälpandeåtgärden ska ha utförts senast 12 månader efter det att beslutet vunnit laga kraft.

Bolaget ska senast en månad innan avhjälpandeåtgärden utförs på fastigheten, underrätta dels Nordic Brass AB och dels fastighetsägaren **B.K.** Avhjälpandeåtgärden får utföras först efter klartecken från fastighetsägaren.

BAKGRUND

Den s.k. PCB-deponin tillkom efter ett utsläpp av PCB-haltig olja från anläggningen vid Gräsdalen till Gusumsån i början av 1970-talet efter ett haveri från en gjutmaskin. Upptäckten av utsläppet i Gusumsån gjordes några år senare i samband med kräftfiske. I samråd med Länsstyrelsen muddrades de mest förorenade sedimenten och placerades sedan i lergropar, precis brevid Gusumsån. Man var också i kontakt med SAKAB men de kunde inte ta emot massorna.

Enligt en rapport från Miljöskyddsbyrån AB (1974) genomfördes muddringen 1973 på en sträcka av 200 meter och muddermassorna placerades i två gropar vid Gusumsån (den s.k. PCB-deponin). Muddermassornas innehåll av PCB uppskattades då till ca 155 kg.

Valdemarsviks kommun har från 2007 inom *Miljöprojekt Gusum* genomfört ett flertal undersökningar i Gusumsån och ett par undersökningar i och runt om PCB-deponin. 2008 och 2009 utfördes passiv provtagning av PCB i vattenfasen. PCB detekteras vid båda tillfällena i vattenfasen i Gusumsån med ett betydande påslag nedströms PCB-deponin jämfört med uppströms. PCB har också uppmätts i en avloppsbrunn och i den pumpstation, som tillhör Gräsdalenanläggningen. Gräsdalenanläggningens utsläppspunkt ligger i anslutning till PCB-deponin. Vidare har PCB påträffats i ett dike i anslutning till PCB-deponin. Resultatet från provtagningar 2011 i Gusumsån visar att PCB-halterna i sedimenten i Gusumsån nedströms PCB-deponin är förhöjda jämfört med uppströms. Halterna av PCB är högst i de ytliga sedimenten och sjunker sedan med ökat djup. Detta tyder på ett pågående läckage av PCB från deponin till Gusumsån.

I början av år 2012 vidtog SITA Sverige AB, på uppdrag av Boliden Bergsöe AB åtgärdsförberedande undersökningar vid deponin. I deponin uppmättes PCB-halter från 1,3 till 320 mg/kg TS, att jämföra med Naturvårdsverkets generella riktvärde för mindre känslig markanvändning på 0,2 mg/kg TS. I proverna uppmättes även höga halter av koppar och zink, och i ett prov var även blyhalten hög. PCB har också detekterats i det grundvattenrör som finns mellan deponin och Gusumsån. Volymen jordmassor som förorenats av PCB bedömdes till ca 600 m³ (ca 900 ton) och var begränsad till en yta om drygt 200 m². Det åtgärdsalternativ som förordades innebär att man gräver bort jord- och fyllnadsmassor med halter som överstiger valda saneringsgränser (0,2 mg/kg TS för summan PCB7, 200 mg/kg TS för koppar, 400 mg/kg TS för bly och 500 mg/kg TS för zink), transporterar de bortgrävda massorna till godkänd omhändertagare för behandling eller deponering, samt att området återfylls med rena massor alternativt släntas av i nivå med tidigare naturliga marknivåer. Uppskattad kostnad för bortgrävning och deponering är ca 1,12 miljoner kronor.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Beslutsförslaget har kommunicerats med Boliden AB (ombud för Boliden Bergsöe AB), Nordic Brass Gusum AB, Gusums Industrifastighets AB, **B.K.** och Valdemarsviks kommun.

Boliden AB inkom den 29 oktober 2012 med en skrivelse där bolaget motsätter sig ett föreläggande om att vidta avhjälpandeåtgärder.

Boliden anser med hänvisning till miljöbalkens förarbeten (prop. 1997/98:45 s 361) att ett eventuellt föreläggande bör riktas mot den nuvarande verksamhetsutövaren.

Vidare anser Boliden att det inte är skäligt att ålägga Boliden att utföra eller bekosta ytterligare undersökningar eller åtgärder vid PCB-deponin. Vid skälighetsbedömningen anser bolaget att det följande bör beaktas:

- att avhjälpandeåtgärderna blir förhållandevis kostsamma,

- att Boliden har bedrivit verksamheten endast under en kortare tidsperiod och att bolaget inte på något sätt har medverkat till utsläppet eller deponeringen av PCB,
- att deponin tillkommit i enlighet med dåtidens krav och
- att Boliden, genom en överenskommelse med Outokumpu på moderbolagsnivå, redan har bekostat mycket omfattande saneringsinsatser i Gusum.

Slutligen anser Boliden att bolagets ansvar ska begränsas så att bolaget inte svarar solidariskt utan endast för den del av kostnaderna som kan anses belöpa på Boliden.

B.K. har i egenskap av fastighetsägare framfört att han delar myndighetens förslag till beslut och kommer att medverka till att bolaget erhåller tillträde till fastigheten för avhjälpandeåtgärder.

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Utförda undersökningar visar att marken vid PCB-deponin är förorenad av PCB, koppar, zink och bly, och att det finns risk för att detta kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller för miljön.

Av riskbedömningen framgår att det finns en uppenbar risk för spridning av föroreningar från PCB-deponin till Gusumsån. Dokumentationen kring deponins uppbyggnad är bristfällig. Deponin saknar tillräckligt skydd avseende botten tätning, geologisk barriär och täckning. Ingen uppsamling eller kontroll av lakvatten har heller förekommit. PCB är vidare ett utfasningsämne och klassificeras av Kemikalieinspektionen som långlivat, mycket bioackumulerande och mycket giftigt.

PCB-deponin har av Länsstyrelsen tilldelats riskklass 1, mycket stor risk för människa och miljö, och bedöms vara ett av länets mest föroreningsskadade områden.

Utifrån riskbilden ovan anser Länsstyrelsen att ett åtgärdsbehov föreligger. Deponin är lokaliserad alldeles intill Gusumsån och spridning av PCB till Gusumsån har konstaterats. Med tanke på den relativt begränsade mängden förorenade massor som finns i deponin förordar Länsstyrelsen det åtgärdsalternativ som redovisas i SITA Sverige AB:s rapport och som innebär att de förorenade massorna grävs bort och transporteras till godkänd omhändertagare för behandling eller deponering, samt att området återfylls med rena massor.

I enlighet med Miljödomstolens dom den 4 februari 2011 (mål nummer M 3499-10) kan både tidigare och nuvarande verksamhetsutövare göras ansvariga, och den som övertar en verksamhet övertar både rättigheter och skyldigheter. Av domen framgår vidare att Boliden Bergsöe Aktieföretag (org.nr. 556041-8823) är en av flera verksamhetsutövare med ansvar för föroreningssituationen vid PCB-deponin. Länsstyrelsen har utifrån regeln om solidariskt ansvar möjlighet att välja att rikta sig mot en av flera ansvariga verksamhetsutövare. Mot denna bakgrund väljer Länsstyrelsen att rikta verksamhetsutövaransvaret för tidigare föroreningar vid PCB-deponin mot Boliden Bergsöe AB.

Vid bedömningen av huruvida föreslagna åtgärder är miljömässigt motiverade ska hänsyn tas till faktorer såsom typ av förorening, grad och farlighet, spridningsvägar och närliggande riskobjekt. Tanken är att området inte ska utgöra någon risk för människor och/eller miljön. Så som anges ovan bedöms deponiområdet vara så förorenat att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa och miljön. Följaktligen bedöms det finnas ett behov av att avhjälpa föroreningsskadorna inom området både på kort och lång sikt.

Länsstyrelsen gör bedömningen att föreslagna åtgärder, mot bakgrund av den miljönytta de medför, är skäliga i förhållande till den kostnad de innebär.

Vad gäller frågan om jämkning av verksamhetsutövaransvaret gör Länsstyrelsen följande bedömning. Någon jämkning med hänvisning till tidsaspekten är inte aktuell då utsläppet skedde år 1973 (se bland annat MÖD:s avgörande i mål nummer M 5664-09). Det förhållandet att deponierna anlades i överensstämmelse med dåtidens myndighetskrav kan dock enligt miljödomstolens dom vara en grund för att jämka andelen av ansvaret. Av Miljööverdomstolens domar 2010-06-08 (målnummer M 491-09) och 2010-06-23 (målnummer M 6231-09) framgår dock bland annat att det faktum att bolagets verksamhet varit tillåten inte ensamt är ett skäl för jämkning.

I detta sammanhang bör det enligt Länsstyrelsens uppfattning även beaktas att bolaget under tiden som det bedrivit den verksamhet till vilken deponin anses utgöra en del (i enlighet med Miljödomstolens dom den 4 februari 2011, M 3499-10) inte vidtagit försiktighetsåtgärder eller kontrollerat spridningsförutsättningarna från deponin.

Detta beslut avser endast avhjälpandeåtgärden för deponin på landområdet. Med hänvisning till att deponierna även påverkat den närliggande ån genom spridning av PCB till denna och det framöver finns ett miljömässigt behov av att åtgärda ån bl.a. för att ån är förorenad av PCB, så är det enligt Länsstyrelsens uppfattning sammantaget skäligt att bolaget ansvarar helt för att åtgärda föroreningssituationen vid deponierna.

Fastigheten Gusum 6:159 ägs av **B.K.**. Länsstyrelsen gör bedömningen att det inte föreligger några hinder att få tillträde till fastigheten för att utföra den avhjälpande åtgärden som avses i detta beslut.

Länsstyrelsen har också utfört en ansvarsutredning som ligger till grund för Länsstyrelsens bedömning, se bilaga 2.

UPPLYSNINGAR

En anmälan enligt 28 § förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och miljöskydd ska lämnas in till Länsstyrelsen senast sex veckor innan utförandet. Anmälan ska bl.a. innehålla redogörelse för avhjälpandeåtgärden i enlighet med detta beslut, eventuella risker och skyddsåtgärder som vidtas i samband med åtgärden, tidplan för arbetet samt kontrollprogram.

Bolaget bör också försäkra sig om att vägen till och från PCB-deponin tål den belastning som transportererna för avhjälpandeåtgärden innebär.

Enligt 21 kap. 1 § första stycket 7. prövar mark- och miljödomstol som första instans mål om fördelning av solidariskt ansvar mellan flera enligt 10 kap. 6 och 7 §§ på talan av någon av de solidariskt ansvariga.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos Mark- och Miljödomstolen, se bilaga 1.

I detta beslut har samråd skett med länsjurist Henrik Svensson.

Elisabeth Omsäter
Byrådirektör

Susanne Karlsson
Byrådirektör

Bilaga

1. Hur man överklagar.
2. Länsstyrelsens ansvarsutredning daterad 2012-11-21

Akten (regiondossier)

Kopia

Boliden Bergsöe Aktieföretag, Box 132, 261 22 Landskrona
Nordic Brass Gusum AB, Ombud: Foyen Advokatfirma, Box 7229, 103 89 Stockholm
Gusum Industrifastighets AB 610 40 Gusum
Valdemarsviks kommun, Myndighetsnämnden, 615 80 Valdemarsvik

B.K.

Valdemarsviks kommun,
Boliden AB,
Foyen Advokatfirma,
Nordic Brass Gusum AB,